

Robert Service

LENIN

O biografie

Traducere de Marius-Adrian Hazaparu

POLIROM
2020

Cuprins

<i>Prefață</i>	9
<i>Notă privind calendarele și transliterarea</i>	11
<i>Lista ilustrațiilor</i>	13
<i>Glosar de nume pentru Lenin și familia sa</i>	15
<i>Hărți</i>	17

Introducere	25
-----------------------	----

Partea I

SE NAȘTE UN REBEL

1. Familiile Ulianov și Blank	35
2. Copilăria în Simbirsk (1870-1885)	48
3. Morți în familie (1886-1887)	59
4. Răscolirea minții (1887-1888)	70
5. Căile spre Revoluție (1889-1893)	80
6. Sankt-Petersburg (1893-1895)	93
7. Spre Italia siberiană (1895-1900)	105

Partea a II-a

LENIN ȘI PARTIDUL

8. O organizație de revoluționari (1900-1902)	123
9. „Focul sfânt” (1902-1904)	136
10. Rusia de departe și de aproape (1905-1907)	150
11. A doua emigrație (1908-1911)	163
12. Aproape Rusia! (1912-1914)	176
13. Luptind pentru înfrângere (1914-1915)	191
14. Rezistind (1915-1916)	200

Partea a III-a

PRELUAREA PUTERII

15. Altă țară (februarie-aprilie 1917)	215
16. Arena rusească (mai-iulie 1917).	228
17. Puterea pentru cine și-o dorește (iulie-octombrie 1917).	240
18. Revoluția din Octombrie (octombrie-decembrie 1917).	255
19. Dictatura sub asediu (iarna 1917-1918)	266
20. Brest-Litovsk (ianuarie-mai 1918)	276
21. În bătaia puștii (mai-august 1918)	289

Partea a IV-a

APĂRAREA REVOLUȚIEI

22. Conducătorul războiului (1918-1919)	303
23. Extinderea Revoluției (aprilie 1919 – aprilie 1920).	316
24. Încălcarea în vest (1920)	327
25. Noua Politică Economică (ianuarie-iunie 1921)	338
26. O chestiune de supraviețuire (iulie 1921 – iulie 1922).	349
27. Dispute până la sfârșit (septembrie-decembrie 1922).	361
28. Moarte în Casa Mare (1923-1924)	371

Lenin: viața de apoi	383
--------------------------------	-----

<i>Note</i>	393
-----------------------	-----

<i>Bibliografie selectivă</i>	417
---	-----

<i>Index</i>	425
------------------------	-----

Totuși, în privința folosirii toaletei, Lenin n-a mai bătut în retragere. Radek și alți fumători evitau să-și aprindă țigările în compartiment din respect pentru pasagerii care nu fumau. În schimb, fumau la toaletă. Drept urmare, se făcea coadă pe coridor și, ca să ne exprimăm delicat, disconfortul fizic era destul de mare. La inițiativa lui Lenin, s-a introdus un sistem de raționalizare a accesului la toaletă. În acest scop, a tăiat niște hirtie din care a făcut bilete. Erau două tipuri de bilete, unul pentru utilizarea normală a toaletei și altul pentru o pufăială discretă din țigară. Asta i-a obligat pe fumători să reducă numărul de țigări fumate pe zi, iar certurile din pricina cozii s-au stins repede. A fost un mic episod comic. Totuși, fără să exagerăm, putem observa că intervenția lui Lenin era tipică pentru premisele lui operaționale. Lenin credea că modul socialist de organizare a societății presupunea mai întâi de toate un sistem – coordonat de la centru – de evaluare a nevoilor, de alocare a produselor și serviciilor și de reglementare a punerii în practică. După Revoluția din Octombrie a dus ideea mai departe, interzicând activitățile cu care nu era de acord. Însă în timpul călătoriei prin Germania s-a stăpinit. Fumătorii își puteau vedea liniștiți de țigările lor atît timp cît nu fumau prea des și se limitau la a fuma în toaletă.

O altă observație în legătură cu episodul din tren este că Lenin a impus ordinea în rîndul tovarășilor săi. Radek a fost cel care a atras atenția asupra acestui fapt, sugerînd că era dovada clară că Lenin era pregătit „să-și asume conducerea guvernării revoluționare”⁹. În zilele acelea, cînd trenul înainta spre Berlin fiind uneori tras pe linie moartă cîte o zi întreagă, pronosticul lui Radek părea o exagerare¹⁰. Apoi, pe 30 martie, la șase zile de la plecarea din Elveția, emigranții au ajuns în portul nordic Sassnitz, unde au trebuit să completeze alt rînd de formulare. Ca măsură de precauție, la sugestia lui Lenin, călătorii și-au născocit nume false. Reacția era exagerată și absurdă, din moment ce nemții dețineau deja informații detaliate despre rușii pe care îi aveau în grijă. Autoritățile germane au acceptat formularele fără obiecții. Rezultatul amuzant a fost acela că, atunci cînd Hanecki, tovarășul de încredere al lui Lenin, a trimis o telegramă de la Trelleborg în Suedia întrebînd dacă un anume domn Ulianov se număra printre pasageri, răspunsul pe care l-a primit inițial din partea germanilor a fost negativ.

În cele din urmă, liderul bolșevic și-a recunoscut adevărata identitate și au fost cumpărate bilete pentru ca vasul *Queen Victoria* să-i ducă de la Sassnitz la Trelleborg; au plecat toți în aceeași zi. Călătoria pe apă a fost neplăcută, cei mai mulți dintre ruși suferind puternic din cauza răului de mare. Potrivit lui Radek și Zinoviev, doar trei pasageri – Lenin, Radek și Zinoviev – au făcut față călătoriei fără să vomite. Este posibil doar să se fi lăudat însă. Sau poate că povestea este adevărată, deoarece toți trei și-au petrecut timpul pe punte discutînd cu înverșunare pe teme politice, ceea ce se poate să-i fi distras de la răul de mare. La Trelleborg, Hanecki i-a invitat la un dîneu pentru a sărbători sosirea lor. Călătorii s-au năpustit asupra celor cîteva feluri de mîncare – toți în afară de Lenin, care era ocupat să stoarcă de la Hanecki informații despre Rusia. A doua zi, au luat trenul către Stockholm. Au fost sărbătoriți din nou. Era, de fapt, pentru prima oară în cariera lui Lenin cînd se bucura de aprecierea unor lideri străini. Primarul Stockholmului, Karl Lindhagen, le-a oferit rușilor un mic dejun de bun-venit. Ziarul *Politiken* publicase un articol despre întoarcerea emigranților și – din nou în premieră – a fost publicată și o fotografie a lui Lenin. Scurtul sejur suedez marca o etapă din ascensiunea spre vîrf a partidului bolșevic.

Radek a înțeles că noua conjunctură îi cerea lui Lenin să se prezinte într-un mod diferit și a descris situația în stilul său caustic¹¹:

Probabil că înfățișarea decentă a apaticilor noștri tovarăși suedezi trezea în noi dorința arzătoare ca Ilici să semene cu o ființă umană. L-am convins cel puțin să-și cumpere încălțări noi. Călătorea în niște bocanci de munte cu niște crampoane enorme. L-am făcut să înțeleagă că dacă planul era să distrugem pavajul din dezgustătoarele orașe ale Elveției burgheze, conștiința sa ar trebui să nu-l lase să călătorească cu asemenea instrumente de distrugere la Petrograd, unde oricum probabil că nu existau deloc drumuri pavate.

Lenin a fost dus la un magazin universal unde i s-au cumpărat haine. Astfel reechipat, s-a considerat că era îmbrăcat corespunzător pentru a conduce lupta împotriva Guvernului Provizoriu rus.

Pe 31 martie, pasagerii au luat trenul de seară din Stockholm spre nord, către Finlanda, în vreme ce Hanecki, Radek și V.V. Vorovski au rămas pentru a se ocupa de problemele bolșevicilor în străinătate. De data aceasta, Lenin și Nadia nu mai aveau un compartiment numai pentru ei. Bolșevicul georgian David Suliașvili, care ocupa cușeta de vizavi de Lenin, se uita cum acesta „citea ziarele cu repeziciune, părînd că le devorează din priviri”. Citind presa rusească, Lenin nu se putea abține să nu-și arate iritarea pe care i-o provocau menșevicii: „Ah, ticăloșii! Ah, trădătorii!”¹². Cîteva ore mai tîrziu și după zeci de imprecații, trenul a ajuns la granița cu Finlanda, la Haparanda. Acolo pasagerii au coborît și au închiriat sănii ca să traverseze podul pînă în orașul Tornio. Au fost percheziționați superficial de grănicerii ruși, după care au luat un alt tren spre Helsinki. La Tornio, Lenin a luat exemplare recente din *Pravda*. S-a dus într-un colț al sălii de așteptare și le-a studiat. Ziarele i-au provocat două șocuri neplăcute. Primul a fost că Malinovski fusese dovedit dincolo de orice îndoială drept agent al Ohranei. Lenin a pălit de uimire. Zinoviev a relatat scena: „Ilici a reluat subiectul de cîteva ori, tot holbîndu-se la mine. În fraze scurte, mai mult șoptit. Mă privea drept în față. «Ce ticălos! Ne-a înșelat pe toți. Trădătorul! Moartea prin împușcare ar fi prea blîndă pentru el!»”¹³. Cel de-al doilea șoc a fost vestea potrivit căreia Comitetul Central bolșevic, condus de Lev Kamenev și Iosif Stalin după eliberarea lor din exilul siberian, adoptase o politică de susținere condiționată a Guvernului Provizoriu rus. Dezgustat deja de menșevici, Lenin era acum enervat și de liderii bolșevici.

Din Helsinki, emigranții au continuat drumul pe calea ferată finlandeză spre Petrograd. Trenul mergea cu o viteză constantă, fără să depășească șaiszeci și cinci de kilometri pe oră, iar pasagerii deveneau tot mai nerăbdători. La Beloostrov, aflat cam la treizeci de kilometri de capitală, trenul a oprit la granița administrativă ruso-finlandeză pentru controlul vamal obișnuit și verificarea pașapoartelor. Comitetul Central bolșevic trimisese pe nimeni altul decît pe Lev Kamenev ca să-l aștepte pe liderul care se întorcea acasă și să discute despre primirea ce urma să i se facă. Lenin l-a întâmpinat cu ostilitate: „Ce tot scrieți în *Pravda*? Am văzut cîteva exemplare și v-am făcut în toate felurile!”.

Lenin își pierdea din nou cumpătul. Pe măsură ce trenul se apropia de capitală, în seara de 3 aprilie, îl măcina gîndul dacă nu cumva avea să fie arestat la sosire, în pofida asigurărilor primite de la Kamenev. În realitate, Kamenev avea dreptate. Liderul bolșevic îi organizase o ceremonie de bun-sosit în Gara Finlanda din capitala rusă. Au venit și menșevici, și socialiști-revoluționari din Sovietul din Petrograd. Cu douăzeci de minute înainte

de sosirea trenului, două unități de marină au format pe peron o gardă de onoare pentru Lenin. Ofițerul naval se aștepta ca acesta să le adreseze câteva cuvinte de mulțumire. Era aproape miezul nopții. Nikolai Ciheidze, lider menșevic și președinte al Sovietului din Petrograd, a apărut și el ca să-l întâmpine pe liderul bolșevic. În afara clădirii gării se adunase o mulțime de muncitori și soldați, la fel cum se întâmplase și în Gara Kursk la sosirea din exilul siberian a liderilor mai multor partide socialiste. Toate privirile erau ațintite asupra căii ferate dinspre nord și, în sfârșit, luminile trenului au început să clipească în întuneric. Locomotiva se apropia ca un șarpe amenințător. Din pistoane ieșeau aburi. Mulțimea, din care cei mai mulți nu-l văzuseră niciodată pe Lenin, a început să se apropie de clădire. Trenul s-a oprit huruind lângă peron. Sosise Lenin! După un deceniu în străinătate, cobora din vagon pe pământ rusesc.

Apoi, festivitățile au luat o întorsătură ciudată când Lenin a refuzat să devină părtăș la spiritul tovărășesc al celorlalți. Improvizând un discurs adresat marinarilor din garda de onoare, Lenin le-a spus că fuseseră înșelați de Guvernul Provizoriu¹⁴. Începuse așa cum își propunea și să continue. Însoțit de Nadejda Konstantinovna și Kamenev, a traversat sălile de primire pînă atunci rezervate familiei imperiale. Ciheidze l-a salutat ca pe un emigrant respectat, făcînd apel la cooperare între toți socialiștii, însă Lenin abia dacă s-a uitat la el și i-a răspuns prin apelul la o „revoluție socialistă mondială”. A ieșit apoi din gară și s-a urcat pe un autoblindat adus în Gara Finlanda de bolșevicii locali. De unde se afla, putea vedea miile de oameni care se adunaseră. Mesajul lui pentru ei a fost: capitalismul trebuia înlăturat în Rusia și în restul Europei, iar adevărații socialiști trebuiau să înceteze orice formă de sprijin pentru Guvernul Provizoriu.

Cuvintele lui Lenin i-au derutat practic pe toți cei care le-au auzit în acea noapte; mulți dintre cei prezenți – sau cel puțin cei care erau suficient de aproape ca să-l audă – au crezut că o luase razna. Lui Kamenev și altor bolșevici de frunte nu le venea să creadă și sperau că, odată depășită lunga separare de Rusia, își va reveni. Pînă și Nadejda Konstantinovna pare să fi pus la îndoială integritatea lui psihică¹⁵. Numai cîțiva tovarăși au fost încîntați de cuvintele rostite de Lenin în Gara Finlanda. Printre aceștia, Aleksandra Kollontai și Aleksandr Șleapnikov. Mulți bolșevici cu un statut mai puțin important în facțiuni le-au acceptat, fiind îngroziți de faptul că majoritatea menșevicilor, socialiștilor-revoluționari și chiar o mare parte dintre bolșevici acceptaseră să sprijine condiționat Guvernul Provizoriu. Cînd Lenin a revenit în Rusia, situația nu era stabilă. Exista posibilitatea – care cu timpul putea să crească – de a înființa un partid antiguvernamental distinct. Bărbatul care se urcase pe un autoblindat în miezul nopții nu fusese un lup singuratic; făcea parte dintr-o haită care avea să devină tot mai zgomotoasă și mai puternică. Bolșevismul își recăpăta încrederea. La Petrograd se întorsese un lider care urma să limpezească ideile bolșevice și să dea fermitate campaniilor bolșevice.

În trenurile în care străbătuse distanța dintre Elveția și Rusia, Lenin reușise să schițeze câteva strategii de acțiune, pe care avea să le numească *Tezele din aprilie*. Le-a adus îmbunătățiri între Beloostrov și Petrograd, păstrînd exprimarea concisă și directă. În total, erau zece teze, unele cizelate cu grijă pentru detalii, altele dezlinate, în fragmente laconice. Lenin a scris *Tezele din aprilie* în așa fel încît să-i atragă pe toți socialiștii de extremă stîngă care nu erau împăcați cu poziția Guvernului Provizoriu. Voia să fie convingător pentru bolșevicii săi, dar își dorea de asemenea să recruteze adepți din celelalte partide politice.

Studiile cercetătorilor care au analizat *Tezele din aprilie* conțin numeroase confuzii. Majoritatea se datorează presupunerii că Lenin era un politician care avea aversiune față de eufemisme, ceea ce e destul de eronat. Lenin era nevoit să acționeze într-un cadru legal și, deși își dorea ca bolșevicii să preia puterea, ar fi fost periculos s-o spună direct. Nu călătorise pînă la Petrograd pentru a se oferi ca martir. Obiectivele sale, deși mascate de formulări ocolite, erau destul de clare. În esență, el aprofunda ideile sale din perioada războiului și redefinea în mod explicit bolșevismul. Iar asta însemna o respingere a tradiționalei idei marxiste ruse conform căreia, înainte de orice altă încercare de revoluție, în Rusia trebuia consolidată o revoluție „burghezo-democratică”, una care presupunea eradicarea socială și economică a capitalismului. În aprilie 1917, Lenin cerea abandonarea „vechiului bolșevism” și comasarea celor două etape ale procesului revoluționar într-una singură. Chiar și așa, nu a făcut acest apel explicit. Poate nu-i plăcea să admită că se răzgîndise în privința strategiei sale. Sau poate nu voia să se implice într-o dispută doctrinară într-un moment în care prioritatea lui era să-și asigure sprijinul pentru politicile practice. Guvernul Provizoriu trebuia înlocuit cu orice preț. În *Tezele din aprilie*, Lenin susținea că numai astfel se putea găsi o soluție radicală la problemele politice, economice și sociale ale Imperiului Rus, iar războiul se va putea încheia cu o pace acceptabilă pentru toate națiunile beligerante.

Strategia lui Lenin a fost pusă serios sub semnul întrebării din 1905, cînd încercase să facă „o revoluție burghezo-democratică” prin instaurarea unei „dictaturi revoluționar-democratice provizorii a proletariatului și țărănimii”. Nu reușise niciodată să contracareze cu succes acuzația că ideile sale, dacă ar fi fost implementate, ar fi pus bazele unui regim opresiv, arbitrar și, foarte probabil, ar fi declanșat un război civil. *Tezele din aprilie* ofereau și mai puține răspunsuri în acest sens. Și totuși, deși noua sa strategie includea și instaurarea unui regim opresiv, arbitrar, Lenin refuza s-o recunoască. Folosea înflorituri logice, însă logica sa nu era consecventă; nu-i prea păsa de acuratețe. Sosisese vremea, susținea el cu îndrăzneală, să înceapă preluarea puterii.

Cînd s-a adresat tovarășilor săi bolșevici la cîteva întâlniri pe care le-a avut cu ei pe 4 aprilie, celor mai mulți dintre aceștia nu le-a venit să creadă. Prima întâlnire a avut loc în clădirea Comitetului Central Bolșevic din Petersburg la primele ore ale dimineții. Clădirea era marea vilă de pe Bulevardul Kronverski în care locuise anterior balerina Matilda Kșeșinskaia, fostă amantă a lui Nicolae al II-lea. Fără să afișeze vreo urmă de oboseală, Lenin s-a lansat într-o diatribă împotriva atitudinii precaute a Comitetului Central bolșevic. Era furios ca un taur și manifesta nerăbdare și hotărîre. Nimeni din partid nu-l egala în privința clarității cu care-și declara intențiile. De fapt, chiar și în celelalte partide, puțini politicieni aveau atîta încredere în sine ca Vladimir Lenin. Politica în Rusia era tumultuoasă și imprevizibilă, iar majoritatea liderilor aveau temerile lor în privința propriilor politici; căutau în mod firesc sprijin pentru acțiunile lor și confirmare din partea colegilor apropiați că fac bine ceea ce fac. Existau și excepții. Liderul cadeților, Pavel Miliukov, nu avea nevoie ca membrii partidului său să-i susțină fidelitatea față de conceptele liberale fundamentale. De asemenea, socialistul-revoluționar Aleksandr Kerenski se obișnuise să fie criticat de colegii de partid pentru maniera increzătoare în care analiza opțiunile politice existente. Miliukov și Kerenski simțeau că, dacă circumstanțele le-ar permite, ar putea fi întruparea revoluției în Rusia. Lenin simțea același lucru, însă, spre deosebire de rivalii săi, nu considera că era responsabilitatea lui să schimbe politicile Guvernului Provizoriu. El ținea către o altă revoluție.

Dar mai trebuia să se adapteze încă la acel mediu extraordinar. Ajungind la Petrograd, nu știa unde aveau să stea peste noapte el și Nadia. Se gândise însă la asta familia lui. Anna Ilincina și soțul ei, Mark Elizarov, locuiau atunci pe Bolșoi Prospekt, la numărul 48, într-o clădire cu mai multe etaje construită la sfârșitul secolului al XIX-lea în raionul Petrogradski, la nord-est de centrul orașului. Maria, sora mai mică, locuia în același apartament cu ei. După înființarea Comitetului bolșevic din Petersburg, Volodea și Nadia au pornit spre Bolșoi Prospekt.

În încercarea lor de a asimila evenimentele, erau siguri într-o privință: zilele lor de emigrație luaseră sfârșit. Nadia a scris despre asta în memoriile ei¹⁶:

Cînd am fost lăsați singuri, Ilici a cercetat cu privirea încăperea: era o cameră tipică dintr-un apartament petersburghez; am simțit imediat că acum eram în Piter [numele familiar dat Petrogradului] și că toate orașele acelea, Paris, Geneva, Berna, Zürich, erau deja de domeniul trecutului. Am schimbat cîteva cuvinte pe tema asta.

Nu aveau timp să se întindă la vorbă pentru că se făcuse tîrziu și îi aștepta o zi mare. Lenin și Nadia au dormit separat. Gora Lozgacev, fiul adoptiv al Annei și al lui Mark, prinsese cîte un bilețel deasupra celor două paturi: „Proletari din toate țările, uniți-vă!”¹⁷. Li se potrivea. Lenin și Nadia nu acordau atenție mariajului lor; se gindeau doar la misiunile politice care-i așteptau. În 1907 fuseseră văduviți de oportunitatea de a-și exercita zilnic influența asupra politicilor țării, iar acum, că aceasta apăruse din nou, nu voiau s-o mai scape.

Înainte să se arunce în vîltoarea politicii, Lenin mai avea de îndeplinit o îndatorire personală. După micul dejun, l-a rugat pe Vladimir Bonci-Bruevici – prieten de familie și coleg bolșevic – să facă rost de o mașină pentru el. Împreună cu Bonci-Bruevici, a mers la mormintele mamei și surorii sale Olga din cimitirul Volkovo. La mormînt, Lenin și-a stăpînit emoțiile. Bonci-Bruevici, care semăna mai mult cu un rus tipic în privința reacțiilor emoționale, se așteptase ca Lenin să plîngă, însă Ulianovii nu fuseseră crescuți în acest spirit.

Lui Lenin îi făcea plăcere să locuiască din nou cu surorile sale. Dmitri Ilici încă lucra ca medic militar în Crimeea și aveau să mai treacă doi ani înainte ca Lenin să-l revadă. Lui Lenin îi plăcea să se joace cu Gora. Anna Ilincina conducea casa după reguli stricte și-i speria pe copiii care nu-i plăceau; de asemenea, îi interzicea soțului ei să-l răsfețe pe fiul lor adoptiv¹⁸. Nu îndrăznea însă să-i dea ordine lui Vladimir Ilici și imediat ce ea părăsea încăperea începea hărmălaia. Gora și Lenin se luau la trîntă și nu era deloc neobișnuit să vezi scaunele zburînd prin camera de zi. Lui Lenin îi plăcea și să-i joace feste lui Gora. Îl tachina de multe ori. Nadia nu era de acord cu partea aceasta „inchizitorială” a comportamentului lui Lenin: „Volodea! Ei bine, acum că l-ai chinuit de tot, lasă copilul în pace! Uite ce-ai făcut – ai rupt masa”¹⁹. În momentul incidentului, Lenin făcuse un salt atît de brusc spre Gora, încît amîndoi au ajuns să se rostogolească peste masă. Anna Ilincina, îngrozită, a venit să vadă ce s-a întîmplat²⁰. Dacă vinovatul ar fi fost soțul ei Mark, n-ar fi scăpat de gura ei. Dar cu Lenin era altă poveste. Lui i se ierta orice. Era favoritul familiei. Putea fi muștrat ușor, foarte ușor, însă nimeni nu avea voie să-l contrazică. Era în regulă să-l „răsfeți” pe Lenin.

După execuția lui Aleksandr, Anna Ilinicina își transferase dragostea de soră dinspre acesta spre Vladimir. Vladimir scriitorul și persoana publică era întruparea idealului ei. Îl idolatriza însă și pentru că traumele din trecutul familiei puteau fi cumva compensate de cariera lui. Fratele său era pornit să eradicaze vechiul regim, care, în opinia ei, îl tratase pe Ulianovi într-un mod brutal. Vladimir era un luptător în slujba unei cauze nobile.

Nu știm cu adevărat cât de mult s-a gândit Lenin la execuția lui Sașa. Cu siguranță avea o înclinație spre analiza politică lucidă, dar, dincolo de masca aceasta rece și analitică, era și un om pasional. Indiferent de ceea ce credea despre Romanovi, era împotriva întregii ordini sociale țariste. Detesta nobilimea, industriașii, bancherii. Mai mult decât atât, pentru el, liberalii erau la fel de răi precum conservatorii și reacționarii declarați. Spre deosebire de alți lideri politici, Lenin nu vedea în Guvernul Provizoriu întruchiparea unui nou regim, ci o formă nouă a vechiului regim. Propria versiune a teoriei marxiste l-a dus spre denunțarea „miniștrilor capitaliști” și a susținătorilor lor. La aceasta contribuise și experiența familiei sale. Își amintea – și nu încape îndoială că vizita la cimitirul Volkovo a fost un memento puternic – cum familia fusese ostracizată la Simbirsk după moartea lui Aleksandr. Nu simțea nevoia de a ierta și nici de a uita. Își petrecuse viața de adult acuzându-i pe non-socialiști că nu erau cu nimic mai buni decât regimul căruiu pretindeau că i se opun. Fără s-o spună deschis, voia să se răzbune, iar ceilalți membri ai familiei sale – precum și alții din propriul său partid (și o parte a populației) – voiau același lucru.

Cam asta era starea de spirit a lui Lenin când s-a întors de la cimitir și s-a îndreptat spre cea de-a doua întâlnire politică, pe 4 aprilie. Întrunirea s-a desfășurat în sala nr. 13 a Palatului Taurida. Clădirea găzduise înainte Duma de Stat și fusese, de la Revoluția din Februarie, atât sediul Guvernului Provizoriu, cât și al Sovietului din Petrograd. Partidele politice mari aveau voie să organizeze întâlniri de lucru în palat. O reuniune a bolșevicilor din toată țara fusese ținută aici înaintea unei conferințe a sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din țară. Lenin i-a lăsat cu gura căscată practic pe toți cei care nu-i cunoșteau propunerile. Fără să dea nume, i-a atacat pe cei care erau dispuși să se împace cu menșevicii. A expus și a explicat conținutul *Tezelor din aprilie*. Celor mai mulți dintre bolșevici nu le venea să-și creadă urechilor. Printre excepții se remarcă Aleksandra Kollontai și Aleksandr Șleapnikov. Ceilalți erau năucii. Kamenev, în special, credea că Lenin nu mai era în toate mințile. Majoritatea prietenilor lui Lenin sperau că avea să se calmeze după ce avea să se obișnuiască cu realitățile din Rusia. Cu siguranță se întrebau dacă nebunia asta va ține mult.

O dezbatere pe larg era oricum imposibilă, căci Lenin vorbise deja de o oră și jumătate și era așteptat la o a treia întâlnire la parter, unde Duma de Stat își ținuse ordinioară ședințele. Acolo urma să se desfășoare o ședință care îi reunea pe toți delegații marxiști la conferința sovietelor de deputați ai muncitorilor și soldaților din țară. Menșevicii urcaseră în sala 13 pentru a-i obliga pe bolșevici să-l aducă cu ei și pe liderul lor.

Ședința era prezidată de Nikolai Ciheidze, iar lui Lenin i s-a dat din nou cuvântul. Lunga călătorie nu-l istovise deloc. Umblînd încoace și încolo, era ca un animal pus în libertate. După ce își repetase ideile de două ori deja, cu mintea limpede, și-a declarat furtunos intențiile revoluționare. De data aceasta însă a fost întâmpinat cu critici. Mai întâi, Irakli Tereteli, ca lider menșevic al Sovietului din Petrograd, a pledat pentru un